

DOC. DR HAB. MARIA CHMIELEWSKA
(15.04.1920 – 14.04.2016)

Ryc. 1. Doc. dr hab. Maria Chmielewska w dniu wręczenia dedykowanego Jej tomu „Archeologii Polski”. Sala Lustrzana IAE PAN, w Warszawie, 1.04.2010 r.

Fot. M. Osiadacz

Z głębokim żalem żegnam naszą Drogą Koleżankę, nestorkę polskich archeologów, zmarłą w Warszawie, a urodzoną w Łasku, w rodzinie nauczycielskiej. Lata młodości Marii i jej dwóch sióstr przebiegały w cieniu wydarzeń II wojny światowej, która opóźniła Jej studia archeologiczne na Uniwersytecie Łódzkim pod kierunkiem profesora Konrada Jażdżewskiego. Doktoryzowała się w Czechosłowacji, na uniwersytecie w Pradze, w roku 1949.

W latach 1945–1964, pracowała w Muzeum Archeologicznym i Etnograficznym w Łodzi, będąc jednocześnie konsultantem w Zakładzie Archeologii Polski Środkowej Instytutu Historii Kultury Materialnej Polskiej Akademii Nauk (dalej: IHKM PAN; obecnie Instytut Archeologii i Etnologii – dalej: IAE PAN) w Łodzi (1956–1964) oraz prowadziła ćwiczenia ze studentami archeologii na Uniwersytecie Łódzkim (1963–1964). W tym okresie brała udział w badaniach terenowych prowadzonych przez Instytut na kilku stanowiskach, w tym w Jaskini Nietoperzowej i w schronisku Wylotne oraz na ważnym stanowisku schyłkowopaleolitycznym i mezolitycznym w Katarzynowie koło Łodzi. Badania te prowadziła wspólnie z mężem Waldemarem Chmielewskim, wybitnym archeologiem epoki kamienia. Maria Chmielewska brała również udział, w ramach Combined Prehistoric Expedition (wspólnego projektu Dallas University i IHKM PAN), w pracach na stanowiskach z epoki kamienia w Nubii Sudańskiej (1963–1964).

Maria została zatrudniona w IHKM PAN w Warszawie, w Zakładzie Epoki Kamienia, w roku 1964. W związku z objęciem przez Waldemara Chmielewskiego funkcji Kierownika tego Zakładu oraz wykładów prowadzonych przez Niego w Katedrze Archeologii Pradziejowej i Wczesnośredniowiecznej Uniwersytetu Warszawskiego, w roku 1967 wraz z córką Joanną przeprowadzili się do Warszawy. Maria pełniła funkcję kierownika Zakładu Epoki Kamienia IHKM PAN od roku 1978 aż do odejścia na emeryturę w 1990 r. Były to lata rozkwitu etatowego Instytutu, kiedy zespół Zakładu liczył niekiedy ponad 15 osób, wśród których było kilka silnych osobowości, co nie ułatwiało pełnienia tej funkcji.

Był to również okres intensywnych prac wykopaliskowych prowadzonych przez Instytut w kraju i za granicą. W Polsce, w ramach projektu realizowanego przez Zakład Epoki Kamienia, dotyczącego wydobywania i przetwórstwa krzemienia czekoladowego, prowadziła Maria, wspólnie z Jackiem

Lechem, badania kopalni z wczesnej epoki brązu Polany II, pow. radomski. Wspólnie z doc. dr hab. Hanną Więckowską przez kilka sezonów badały bogate stanowisko zasiedlane w schyłkowym paleolicie i mezolicie w Lutej koło Włodawy.

Była więc Maria aktywną badaczką terenową i gabinetową stanowisk epoki kamienia w Polsce i Afryce północnej. Była również Autorką lub współautorką ponad 30 cennych publikacji naukowych z tej dziedziny.

Godną naśladowania była Jej życiowa postawa, którą cechowała ciekawość intelektualna, zachowana do końca życia, oraz podchodzenie do wielu spraw z dystansem. Ponadto była przykładem wyjątkowej sprawności fizycznej i aktywności zawodowej do późnych lat, czego przykładem jest monografia stanowiska Luta, napisana wspólnie z dr hab. Hanną Więckowską, wkrótce przed 90. urodzinami. Córka Joanna, pracująca naukowo w Szwecji, odwiedzała ją często i wspólnie spędzały wakacje. Jednak większość spraw codziennych załatwiała sprawnie sama. W dniu 95. urodzin Marii Koledzy z byłego Zakładu Epoki Kamienia IAE PAN złożyli Jej wizytę i zostali podjęci herbatą, a Jubilatka żywo dyskutowała bieżące sprawy kraju.

Z okazji 56-lecia pracy naukowej został Jej poświęcony LIV tom „Archeologii Polski” (2009), w którym profesor Romuald Schild scharakteryzował sylwetkę naukową Marii Chmielewskiej. Zamieszczono w nim również pełną bibliografię Jej publikacji. Profesor Romuald Schild pożegnał Ją również podczas pogrzebu, który odbył się w dniu 21.04.2016 r. na Powązkach Wojskowych. Marię żegnała Rodzina, Koledzy z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN oraz grono sąsiadek z domu, w którym mieszkała ponad 50 lat, które – podobnie jak my – podziwiała jej sprawność intelektualną i fizyczną.

Cześć Jej pamięci!

Zofia Sulgostowska